

Likovne igre u jasličkoj skupini

Blagojević, Sara

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:698685>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-24**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

LIKOVNE IGRE U JASLIČKOJ SKUPINI

Završni rad

Pula, srpanj, 2022.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

LIKOVNE IGRE U JASLIČKOJ SKUPINI

Završni rad

JMBAG: 0303089078

Studijski smjer: Rani i predškolski odgoj

Predmet: Metodika likovne kulture

Znanstveno područje: Umjetničko područje

Znanstveno polje: Likovne umjetnosti

Znanstvena grana: Likovna pedagogija

Mentor: doc. dr. sc. Breza Žižović

Pula, srpanj, 2022.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Sara Blagojević, kandidat za prvostupnika ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, 14.07.2022. godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, Sara Blagojević dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrileu Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom Likovne igre u jaslčkoj skupini koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 14.07.2022.

Potpis

Sadržaj

1. Uvod	6
2. Igra	8
3. Likovno stvaralaštvo djece	10
4. Likovni izričaji djeteta jasljičke dobi	15
5. Likovne aktivnosti u jasljičkoj dobi	19
5.1. Slikanje prstima	20
5.2. Slikanje prskanjem	22
5.3. Slikanje kotačićima	22
5.3. Crtanje grančicama	23
5.4. Slikanje balončićima od sapunice	24
5.5. Slikanje puhanjem	25
5.6. Slikanje kuglicama uz pomoć kutije	26
5.7. Slikanje šarenim ledom	27
5.8. Otiskivanje uzorka	28
5.8.1. Otiskivanje pomoću kartona	28
5.8.2. Otiskivanje povlačenjem kartona	29
5.8.3. Otiskivanje pomoću gumene trake	29
5.8.4. Otiskivanje pomoću spužvaste krpice	30
6. Zaključak	32
7. Literatura	33
8. Popis slika	35
9. Popis tablica	36
Sažetak	37
Summary	38

1. Uvod

Likovno izražavanje djece urođena je sposobnost koju djeca ne preuzimaju od okoline, koju ne uče postepeno nego se ona razvija iz prirodnih potencijala dječjeg bića. Sposobnost likovnog izražavanja manifestira se kao interakcija unutarnjeg dječjeg svijeta i okoline koja ga okružuje. Crtežom dijete iskazuje sadržaje koji su u njegovoj podsvijesti, a koji nisu dostupni do trenutka kada se dijete samostalno likovno izrazi. Osim što su sadržaji likovnog izričaja prikazi zbivanja dječje svijesti, oni mogu ukazivati i na sposobnost percepcije, predočavanja, poimanja, oblikovanja i stvaranja. Likovno izražavanje djeteta osnažuje se ili oslabljuje ovisno o tome koliko se pojedinom djetetu uskraćuju ili potiču njegove individualnosti (Belamarić, 1987).

Likovni odgoj u predškolskoj dobi iznimno je bitan za poticanje dječje kreativnosti, mišljenja, inteligencije, a sve to odgojitelji provode kroz igru. Dječja igra i likovno izražavanje međusobno su povezani, a svrha i igre i likovnog stvaralaštva jest upoznati sebe i svijet oko sebe.

Tema završnog rada jesu likovne igre u jaslčkoj skupini, a cilj rada je prikazati na koje sve načine, likovnim igrama, odgojitelj može poticati razvoj likovnosti u jaslčkoj dobi. Prilikom izrade rada korištena je literatura na hrvatskom jeziku. Korištene su razne knjige, članci i drugi internetski izvori koji su bili od značaja za izradu ovog rada.

Rad se sastoji od nekoliko poglavlja. U *Uvodu* se iznosi tema rada, ciljevi rada i predmet rada te strukturni dio rada i metode koje su korištene prilikom izrade rada. U drugom poglavlju *Igra* donosi se kratak pregled o važnosti igre u djetinjstvu, a osobito na spoznajnoj i društvenoj razini. U poglavlju *Likovno stvaralaštvo djece* govori se o razvijanju kompetencija kod djece, ulozi odgojitelja te optimalnim uvjetima za likovni razvoj. U poglavlju *Likovni izričaji djeteta* donosi se kratak pregled činjenica o likovnim razvojnim fazama, karakteristikama pojedine faze s posebnim naglaskom na razvojnu fazu šaranja koja se odvija u dobi od godine dana

do treće godine. U poglavlju *Likovne aktivnosti djeteta* donosi se pregled likovnih aktivnosti odnosno likovnih igara koje odgojitelj može provoditi u jasličkim skupinama. Posljednje poglavlje, *Zaključak*, donosi zaključke o temi završnog rada.

2. Igra

Prema Smiljić (2016) jedna od osnovnih životnih potreba je i potreba djeteta za igrom. Ako navedena potreba nije zadovoljena može doći do stagniranja psihofizičkog, emocionalnog ili socijalnog razvoja djeteta. Djetinjstvo je razdoblje u kojem se igra i učenje isprepliću i međusobno nadopunjavaju. Stoga je igra i oblik i sredstvo odgoja. Veliki dio intelektualnog razvoja, apstraktnog mišljenja, logičkog zaključivanja odvija se kroz igru. Igrom se također potiče i usvajanje različitih pojmova i simbola. Prema Hrvatskoj enciklopediji (2022) u pedagogiji se igra smatra sredstvom odgoja i obrazovanja koju većina autora povezuje s djetinjstvom.

Slika 1. Igra u jaslčkoj dobi, izvor: Smiljić, 2016.

Igru predškolskog djeteta moguće je promatrati sa spoznajne i društvene razine (Starc i sur., 2004). Prema Smiljić (2016) spoznajna razina igre može biti funkcionalna, konstruktivna i simbolička igra. Osim navedenog, autorica Došen Dobud (2016) kao spoznajnu vrstu igara navodi i igru pretvaranja. Kod ove vrste igara za ovaj rad zanimljiva je funkcionalna igra i konstruktivna igra kod koje djeca imaju potrebu baratati predmetima s ciljem da nešto od njih stvore.

Društvena razina igre može se odvijati kroz promatranje druge djece kako se igraju, samostalnu igru, usporednu igru i suradničku igru (Smiljić, 2016). Dobud Došen (2016) ističe da se suradnička igra može često vidjeti u vrtičkim skupinama

jer je ona stvorena radi obavljanja neke aktivnosti ili postizanja nekog cilja, a kojom prilikom su radnje pojedinih članova usklađene i/ili vođene odgojiteljem.

Dio djece jasličke dobi sklonije je konstrukciji i građenju stoga je njihova igra povezana s materijalima koje mogu tijekom igre oblikovati, graditi, nizati. Od značaja za ovaj rad je funkcionalna igra u kojoj djeca korištenjem novih funkcija sazrijevaju na motoričkom, osjetnom i perceptivnom polju (Smiljić, 2016).

Činjenica je da razvoj djeteta podrazumijeva potrebe za aktivnošću koje je odgojitelj dužan prepoznati i iskoristiti s ciljem razvoja djeteta. Igra je uvažena kao jedna od najprimjerenijih načina poticanja stvaralaštva, ali i oblika učenja. Stoga se može reći da su igra, ali i likovno stvaralaštvo djece u interaktivnom odnosu (Herceg, Rončević i Karlavaris, 2010).

3. Likovno stvaralaštvo djece

Dječja potreba za likovnim izražavanjem jedan je od načina izražavanja dječjih potreba, želja, osjećaja i iskustava. U predškolskoj dobi, pojedinoj djeci, ona je lakša za izražavanje u odnosu na verbalnu. Prvim likovnim govorom dijete poseže za olovkama, kredama, štapićima s ciljem da nešto napiše ili nacrti. Ono crta kako zna i može. Dječji crtež zanimljiv je mnogim stručnjacima kao što su liječnici, pedagozi, psiholozi, terapeuti koji nastoje dati određene dijagnoze. Iz njega se mogu iščitati mnogobrojne informacije o stupnju razvijenosti, emocionalnom stanju, je li dijete mirno ili uzbuđeno, kakav odnos ima prema određenim osobama, posjeduje li kreativne vještine i slično. Praćenjem dječjih crteža kroz određeno vremensko razdoblje stručnjak ima priliku prikupiti informacije o djetetovim vještinama. Osim crteža, nužno je da stručnjak, a osobito odgojitelj poznaje dijete, njegovo okruženje, sposobnosti i nedostatke kako bi pravovremeno uočio emocionalne probleme i traume. Prva aktivnost prikupljanja i proučavanja dječjih slobodnih crteža datirana je 1913. godine, a 1955. godine na 18. internacionalnoj konferenciji u Ženevi donesena je odluka da se dječji crtež uvrsti u slobodno likovno izražavanje (Peteh, 2018).

Likovna ekspresija ima vrijednost samo ako dijete samostalno pristupa likovnom izražavanju, samostalno izabire olovku, glinu, plastelin, boje i druga sredstva pomoću kojih se odlučuje udubiti u rad i likovno se izražavati. Na taj način se oslobađa problema i okupira se aktivnošću koja ga ispunjava i veseli (Peteh, 2018).

Razvoj dječje likovnosti u predškolskim ustanovama posljedica je razvoja njegovih spoznajnih procesa, ali i razvoja motorike te baratanja likovnim materijalima. Istraživanjem dječje likovnosti došlo se do zaključka da je sposobnost likovnog izražavanja moguće pratiti prema Piagetovim spoznajnim fazama (<https://repozitorij.ufzg.unizg.hr/islandora/object/ufzg%3A669/datastream/PDF/view>)

J. Piaget je opisao četiri razvoja razdoblja u usvajanju misaonih struktura kroz koje dijete prolazi tijekom djetinjstva (Vasta i sur., 1998). Piagetova četiri razvojna

razdoblja su senzomotoričko, predoperacijsko, period konkretnih operacija, period formalnih operacija (prema Vasta i sur., 1998).

Senzomotoričko razdoblje traje od 0 do 2. godine djetetova života. Podrazumijeva niz mogućnosti jednostavnog spoznavanja okoline koje je temeljeno na izravnom djelovanju djeteta na okolinu. U tom razdoblju dijete ne razlikuje sebe od okoline. Sastoji se od podstupnjeva tijekom kojih se razvijaju sva djetetova spoznajna postignuća, a to su: vježbe refleksa, razvoj shema, postupci otkrivanja, namjerno ponašanje, novost i istraživanje i mentalno predočavanje (Starc i sur.,2004).

Predoperacijsko razdoblje traje od 2. do 6. godine djetetova života. Dijete postupno koristi simbole kako bi kognitivno reprezentiralo svijet oko sebe. Koristi riječi i brojeve, a akcije se ne moraju izvoditi tjelesno već uporabom unutrašnjih simbola, tj. mentalno. Tri važne karakteristike koje obilježavaju ovo razdoblje su: egocentrizam u čijem se ranijem obliku dijete poistovjećuje s okolinom, ali postupno spoznaje granice između sebe i okoline, dok se u kasnijem obliku razlikuje od nje, ali ne može razumjeti i spoznati tuđe stajalište; centracija u kojoj je dijete nesposobno usredotočiti se na nekoliko svojstava predmeta istodobno jer je centrirano samo na jedno svojstvo (npr. ne može zajedno staviti zečice koji su mali i crni); te nemogućnost konzervacije u kojoj dijete ne shvaća da predmet ne mijenja masu ako promijeni oblik (npr. da će tekućina prelivena iz visoke čaše u nisku posudu ostati ista tekućina, iako ima drugačiji oblik). Još se javlja i ireverzibilnost mišljenja, odnosno djetetova nesposobnost da se u mišljenju vraća unatrag na početno stanje (npr. gleda kako se balon povećava napuhivanjem, ali ne može zamisliti kako se ispuhivanjem smanjuje). Dijete je ograničeno onim što vidi i percepcijom predmeta, nesposobno je promotriti situaciju objektivno. Sva navedena ograničenja dječjeg mišljenja onemogućuju djetetu zrelo i logičko mišljenje (Starc i sur., 2004).

Period konkretnih operacija traje od 6. do 11. godine djetetova života. U ovom razdoblju dijete prevladava sva ograničenja predoperacijskog razdoblja, a mentalne operacije mu omogućuju logičko rješavanje problema s konkretnim objektima.

Period formalnih operacija koji dolazi nakon djetetove 11. godine je period mentalnih operacija višeg stupnja te mu omogućava logičko i apstraktno mišljenje. Prema Starc i suradnici (2004) dijete neposrednim istraživanjem okoline razvija svoje sposobnosti i kreira svoje znanje. Važnu ulogu imaju odrasli koji potiču djetetov kognitivni razvoj, također omogućuju djetetu da postigne višu razinu mogućeg razvoja jer u interakciji s odraslom osobom dijete može puno više učiniti nego samostalno. Bitno je istaknuti da one nisu jasno definirane s obzirom na to da se dijete ponekad duže zadržava u voljenim i usvojenim shemama unatoč činjenici da je spremno za usvajanje novih oblika i prikazivanja stvarnosti (Starc i sur., 2004).

Likovne aktivnosti u kojima djeca sudjeluju dijele se u dvije kategorije: likovne aktivnosti koje započinju spontanom biranjem likovnog sredstva i likovne aktivnosti koje su planirane, sadrže određeni cilj i zadatke. Spontani likovni izražaji otkrivaju mnogo toga o djetetu, o njegovim željama i mislima, a druga vrsta aktivnosti odnosno namjerne, planirane aktivnosti omogućuju djetetu izražavanje osobnosti i usvajanje novih tehnika. Bitno je prije samog provođenja likovne aktivnosti sve dobro isplanirati, ali i ostaviti prostora za iznenađenje i promjenu tijekom aktivnosti ako odgojitelj uoči da je to potrebno ili ako dijete iskaže volju za promjenom (Balić Šimrak, 2010).

Neovisno o načinu započinjanja likovne aktivnosti, zadatak odgojitelj je da uvaži i prihvati autentični likovni izraz djeteta u skladu s razvojnim karakteristikama djeteta, da omogući pristup raznolikom likovnom materijalu i tehnikama likovnog stvaralaštva, da omogući djetetu usvajanje posebnih likovnih vještina te da upozna dijete s raznim vrstama likovne umjetnosti kao što su slikovnice, reprodukcije, posjete galerijama i muzejima (Balić Šimrak, 2010).

Djecu kod koje se u predškolskoj dobi uoče karakteristike likovnog talenta nužno je snažnije poticati na razvoj likovnog talenta u odnosu na djecu prosječnih likovnih sposobnosti. Prvenstveno je potrebno na vrijeme uočiti takav talent kako bi se on mogao pravovremeno njegovati, poticati i hrabriti. Određenim postupcima odgojitelj može pomoći djetetu da razvija svoj talent. To može učiniti na sljedeće načine:

- u vrtiću osigurati različite likovne materijale kako bi dijete imalo izbor odabrati materijal s kojim će moći izraziti svoj talent
- omogućiti djetetu dovoljno vremena za likovno izražavanje izlazeći iz okvira satnice programa vrtića
- upoznati djecu s knjigom o umjetnosti
- omogućiti djetetu posjet izložbama i muzejima
- omogućiti djetetu da samostalno odabere likovne teme izlazeći iz okvira programa vrtića
- obavijestiti roditelje, ali ih i motivirati za provođenje postupaka koji će pomoći djetetu razvijati likovni talent
- razgovarati s djetetom o njegovim radovima, željama, problemima i dr. (Starc i sur., 2004.)

Znanstveno je dokazano da ako se djeca u ranom odgoju i obrazovanju bave likovnim aktivnostima i umjetničkom naobrazbom da će se poboljšati i drugi aspekti spoznaje. Djeca koja se učestalo bave likovnim aktivnostima imaju bolju koncentraciju i u drugim aktivnostima, kvalitetnije žive, upotrebom različitih likovnih materijala djeca eksperimentiraju i traže nove spoznaje što dovodi do razvijanja divergentnog mišljenja i kreativnosti (Balić Šimrak, 2010).

U predškolskoj dobi glavnu ulogu u razvijanju likovnih sposobnosti ima odgojitelj koji djetetu mora omogućiti slobodu izražavanja, ne smije ga kritizirati, poučavati, sugerirati i savjetovati kako da on stvara svoj rad. Uloga odgojitelja je prihvaćanje dječjih objašnjenja i poticanje na tumačenje slike i rada. Osim navedenog, zadatak odgojitelja je stvoriti ozračje koje je bogato toplinom, prihvaćanjem i hrabrenjem koje će djetetu omogućiti stvaranje kreativnih radova (Starc i sur., 2004). Tijekom provođenja aktivnosti odgojitelj mora biti svjestan činjenice da je u prostoriji u kojoj se dijete, između ostaloga, likovno izražava dužan stvoriti stvaralačku atmosferu nalik onoj u umjetničkim ateljeima jer takva atmosfera omogućava djetetu da se slobodnije uključi u likovnu aktivnost (Balić Šimrak, 2010).

Dob djece od šest mjeseci do tri godine predstavlja značajno razdoblje u životu djeteta koje je određeno polaskom u predškolsku ustanovu, u jaslčku skupinu.

Djeca koja se odgajaju u predškolskim ustanovama stječu likovni senzibilitet osoba u čijem se okruženju nalaze. Stoga je vrlo bitno da odgojitelj vodi brine o prostoru u kojem borave djeca. Važno je da su zidovi svijetle boje, da je prostor ispunjen zelenilom, da je posteljina u krevetiću primjerena, a igračke s kojima se dijete igra odgovarajuće razvojnoj dobi (Herceg, Rončević i Karlavaris, 2010).

4. Likovni izričaji djeteta jasličke dobi

Likovni izričaj djece predškolske dobi temelji se na likovnim simbolima koji svojim oblikom i odnosima izražavaju osobnost odnosno unutarnju ili vanjsku stvarnost djeteta. Oni se javljaju spontano kod djece, a sastavni su dio i izraz procesa u dječjoj svijesti. Osim što likovni simboli izražavaju trenutne sadržaje gotovo uvijek govore o univerzalnim sadržajima života. Razvoj likovnih sposobnosti kod djece započinje kada djeca počinju pokazivati interes za određene radnje. Između druge i treće godine života djeca primjećuju da „*roditelji ili ostali članovi kuće po površini nekog papira pokreću, pomiču ruku u kojoj drže izduženi predmet – olovku ili nešto slično*“ (Belamarić, 1987.:25). Nadalje, Belamarić (1987.) navodi da prvom prilikom kada dijete dođe do navedenog predmeta ono će činiti točno ono što je vidjelo odnosno imitirat će radnju odraslih. S vremenom će dijete postati svjesno linija koje ostaju na papiru i prerastaju u sposobnost izražavanja koje će djetetu poslužiti za izražavanje svoga viđenja i poimanja svijeta. U svojim crtežima djeca se izražavaju linijama, kružecim linijama, vibrirajućim linijama, šaranjem, mrljama, točkama, crticama, nizovima, ravnim, horizontalnim i okomitim linijama, kosim linijama, krugovima, kvadratima, otvorima, štapićima, pločicama, komadićima, itd. Tijek razvoja likovnih sposobnosti prikazan je tablicom 1. (Starc i sur., 2004.).

Tablica 1 Tijek razvoja likovnih sposobnosti

Faza	Dob	Glavne karakteristike
šaranje	1,5 - 3 godine	zainteresiranost za aktivnosti ruke i otiskivanje tragova na papiru
slučajno prikazivanje stvarnosti	3 - 5 godina	rezultat „istraživanja“ boje i oblika povezuje se prema sličnosti s predmetima u okolini
namjerno subjektivno prikazivanje stvarnosti	4 - 6 godina	slobodno i maštovito prikazivanje stvarnosti koje je vođeno dječjim znanjem o predmetima
namjerno objektivno prikazivanje stvarnosti	5 - 7 godina	crtež je priča o događaju – pokušaji postizanja objektivne sličnosti s predmetima i okolinom

Izvor: Starc i sur., 2004.:51

Jakubin i Grgurić (1996) ističu da se vizualno–likovno izražavanje u najranijoj dobi ostvaruje opsegom, metodama i sadržajima koji su u skladu s psihofizičkim karakteristikama djece u ranoj fazi djetinjstva odnosno jasličkoj dobi. U toj fazi djeca se izražavaju primarnim simbolima koji počinju oko prve godine djetetovog života i traju do druge ili treće godine. U ovoj fazi djeca crtaju jednostavnim pokretima, uz grčeviti stisak ruke, a zglob ruke se ne miče. Pokretom podlaktice određena je duljina crte i njezin pravac. Ponekad dijete uz crtanje promatra i okolinu oko sebe jer je naglasak na uživanju i praćenju linije, a ne na kontroli linije. Ovisno o stupnju razvoja, u ovoj dobi, dijete može udarno, titrajno ili kružno risati. Takav dječji crtež opisan je na sljedeći način: *„Pisaljka čini vidljivim ono što dijete ostvaruje neprekidno plešući u prostoru: koreografije, linije ritmičko-dinamičke živahnosti, tokove kretanja koje se zgušnjava iz pratećeg i konačno curi u crtačko-tehničke oblike“* (Jakubin i Grgurić, 1996.:35, prema Strauss, 1976).

Osim gore navedene podjele, razvoj likovnih sposobnosti može se podijeliti na:

- fazu šaranja koja traje od 1,5 do 3,5 godina,
- fazu sheme koja traje od 3,5 do 5 godina,
- fazu razvijene sheme koja traje od 5 do 8 godina i
- fazu oblika i pojava koja traje od 8 do 10 godina (Herceg, Rončević i Karlavaris, 2010).

U fazi šaranja ne postoji težište na dječjim radovima odnosno dječje radove je moguće promatrati sa svih strana (Herceg, Rončević i Karlavaris, 2010). U dobi od dvije do četiri godine dijete linijama jednostavno i jasno izražava različite sadržaje. Pojavom kružećih i vibrirajućih linija dijete u svojim radovima postaje svjesno da se predmeti, ljudi, živa bića kreću (Belamarić, 1987). Herceg, Rončević i Karlavaris (2010) nadalje ističu da su u ovoj dobi preporučeni materijali olovka, kreda, pastele te drugi mekani materijali.

U fazi sheme u dječjim radovima vidljivi su motivi crteža. U ovoj fazi djeca crtaju čovjeka, kod kojeg je moguće uočiti glavu, ruke, noge, trup, oči, usta i kosu. Unatoč navedenim detaljima takav rad je i dalje oskudan i prikazuje samo ono što je djetetu najvažnije stoga se ponekad može dogoditi da dio tijela nedostaje odnosno da čovjek nema trup, ali su mu izražene ruke i lice. U ovoj dobi motivi crteža su razni, ali se uglavnom usmjeravaju na okolinu djeteta odnosno na ono što je njemu važno kao što je na primjer kuća, auto, kućni ljubimac, vrtić i slično (Herceg, Rončević i Karlavaris, 2010).

Fazu oblika i pojava karakterizira proces socijalizacije. Tada se događa većina fizičkih, fizioloških i psiholoških promjena odnosno kod djece se javlja jaka želja za prihvaćanjem u okolini i uključivanjem u zajednicu. U ovoj fazi dijete se počinje koristiti apstraktnim mišljenjem i složenije se likovno izražavati (Herceg, Rončević i Karlavaris, 2010).

Redosljed pojave simbola u likovnom izražavanju djeteta vrlo je važno pravovremeno uočavati kako bi se pratili i razumjeli sadržaji dječje svijesti i faza kroz koju dijete prolazi. Dakle, likovni simboli omogućuju razumijevanje dječjeg

načina shvaćanja svijeta, bez posrednika i predrasuda, u sveobuhvatnoj životnoj istini (Belamarić, 1897). Bitno je istaknuti da svako predškolsko dijete ima svoj način izričaja, svoj likovni jezik, a odgojitelj je dužan poštovati ga i poticati (Balić Šimrak, 2010).

5. Likovne aktivnosti u jasličkoj dobi

Razvojem motoričkih sposobnosti u jasličkoj dobi razvija se faza šaranja. Već od najranije dobi zadatak odgojitelja je osigurati djetetu priliku za stjecanje novih iskustava, priliku za istraživanje i oblikovanje. Tijekom odvijanja likovnih aktivnosti, dijete ne smije biti opterećeno pravilima što smije ili ne smije činiti za vrijeme likovnog izražavanja. U jasličkoj dobi likovni razvoj djeteta odvija se igrama opuštanja i igrama relaksacije. Te vrste igara imaju značajan utjecaj na senzomotorni razvoj djeteta, a kao krajnji cilj ne ističe se završen likovni rad nego stvaranje osjećaja relaksacije i opuštanja. Kao primjeri takvih igara ističu se crtanja lijevom, desnom, lijevom i desnom rukom u isto vrijeme, crtanje desnom, lijevom, desnom i lijevom nogom u isto vrijeme, crtanje stopalom, crtanje stojeći na lijevoj nozi, stojeći na desnoj nozi, crtanje u paru odnosno jedno dijete crta lijevom rukom, a drugo desnom, crtanje s više kistova, crtanje s povezom na očima i slično (Krsmanović, 1990).

Osim gore navedenih igara djeca se u svom likovnom izričaju mogu koristiti i igrama bojom kao što je izrada otiska ili pretiska, slikanje vrpcom ili kuglicom, slikanje drvenim štapićima, prskanjem, puhanjem, razlijevanjem boje, kotačima i slično (Krsmanović, 1990).

5.1. Slikanje prstima

Slikanje prstima omogućuje djetetu razvoj senzibiliteta za likovnost i umjetničko izražavanje. Miješanjem boja i dolijevanjem vode dijete kroz igru istražuje i najspontanije se izražava. Slikanje prstima (Slika 2) je u početku dječja potreba za igrom, a kasnije se razvija kao svjesna djelatnost (<https://vrtic-grigoraviteza.zagreb.hr/default.aspx?id=105>).

Slika 2. Slikanje prstima, izvor: <https://vrtic-grigoraviteza.zagreb.hr/default.aspx?id=105>

Slikanje prstima predlaže se već od najranije dobi, a prilikom slikanja preporuka je koristiti se samo crvenom, žutom i plavom bojom (Slika 3 i 4) koja se najčešće istisne na površinu na kojoj se dijete izražava.

Slika 3. Slobodno slikanje prstima, izvor: <https://activebabiesmartkids.com.au/articles/finger-painting-brilliant-activity-babies-toddlers/?v=322b26af01d5>

Slika 4. Proizvoljno izražavanje djeteta žutom i plavom bojom, izvor:

<https://artfulparent.com/the-best-fingerpaint-for-babies/>

Prilikom slikanja iznimno je važno djetetu omogućiti slobodu izražavanja kako bi dijete istinski uživalo u likovnom izražavanju. Jedna takva aktivnost provedena je s djevojčicom od 2,5 godine kojoj je majka osigurala radni prostor i materijal namijenjen djetetovom uzrastu. Od materijala djevojčici su ponuđene boje (crvena, plava, žuta, zelena, bijela i crna) i bijeli hrapavi papir. U procesu pripreme radnog mjesta sudjelovala je i djevojčica. Samostalno je donijela vodu u čašici i poslagala boje kako bi se lakše mogla snalaziti tijekom rada.

Prilikom započinjanja s radom, dok je majka promatrala aktivnost i rad djeteta, djevojčica je započela sa slikanjem na bijelom papiru. Tijekom aktivnosti dijete je bilo ushićeno, zainteresirano i rado je sudjelovalo u aktivnosti. Nakon što se majka udaljila od radnog mjesta, djevojčica je samoinicijativno svoje izražavanje s papira prenijela na zid dnevnog boravka. Rezultat njezinog izražavanja vidljiv je na slici 5. Može se uočiti da se djevojčica prilikom likovnog stvaranja koristila crvenom i crnom bojom uglavnom oslikavajući otisak dlana.

Slika 5. Slikanje 2,5 godišnjeg djeteta prstima na zidu, izvor: osobna fotografija autora

5.2. Slikanje prskanjem

Slikanje prskanjem vrlo je zanimljiva likovna aktivnost kojoj se raduju i najmlađa djeca jasličke dobi upravo zbog činjenice da imaju mogućnost prskati bojom. Sljedeći korak je priprema radnog mjesta za slikanje. Prvenstveno se mora zaštititi radna površina na kojoj će djeca raditi stoga je zadatak djece, uz pomoć odgojitelja, raširiti novinski papir i fiksirati ga za stol kamenčićima ili trakama. Odabrana boja obične ili plakatne tempere istisne se u plastičnu čašu, doda joj se vode kako bi postala tekuća, a zatim se umoči četkica za zube u boju te se iznad obrisa papira dlačice četkice povlače ravnalom prema sebi kako bi se boja raspršila po papiru. Postupak raspršivanja potrebno je ponavljati do trenutka kada točkice ne postanu dovoljno guste. Likovni uradak se zatim ostavi sa strane kako bi se osušio.

5.3. Slikanje kotačićima

Za likovnu aktivnost slikanje kotačićima potrebno je pripremiti posude vode, tempere, papir, i igračku – prijevozno sredstvo. Idealna prilika u ovoj likovnoj aktivnosti je omogućiti djeci da od kuće donesu svoje najdraže prijevozno sredstvo, ako ga imaju i da nešto ukratko ispričaju grupi i predstave ga.

Likovna aktivnost započinje pripremom radnog mjesta odnosno zaštitom radne plohe novinskim papirom. Zatim se u što više plićih posudica razmuti pola šalice vode s malo tempere. Dijete uzme igračku s kotačima odnosno prijevozno sredstvo, umoči u boju i prijevoznim sredstvom prelazi preko čistog papira (Slika 8) (<https://vrtic-kustosija.zagreb.hr/UserDocsImages/zabavno%20slikanje.pdf>).

Slika 6. Slikanje kotačićima, izvor:

<https://vrtic-kustosija.zagreb.hr/UserDocsImages/zabavno%20slikanje.pdf>

5.3. Crtanje grančicama

Prije samog početka ove aktivnosti potrebno je prvo skupiti sve potrebne materijale: grančice, suhu travu, suho bilje. Nakon što se skupili grančice i suho

bilje, zavezali bi ih te započeli crtati po papiru. Naravno, zaštili bi stol i stavili kistove i tempere, dali djeci zaštitnu odjeću te započeli aktivnost. Ovo je vrlo dobra aktivnost za motoriku te je djeci jako zabavna. Prilikom crtanja, vrlo je važno djetetu omogućiti slobodu mašte i izražavanja.

Slika 7. Crtanje suhim grančicama

5.4. Slikanje balončićima od sapunice

Slikanje balončićima od sapunice likovna je aktivnost za koju je potrebno pripremiti boju za hranu ili temperu tamnije boje te tekućinu za pravljenje balončića, slamku za puhanje, papir za slikanje i posudu veličine papira. Postupak izrade je sljedeći: dno posude prekriti barem 1 centimetar debelim slojem tekućine za pravljenje balončića. U tu tekućinu umiješati boju te slamkom puhati u tekućinu dok se cijela posuda ne ispuni balončićima. Kada se posuda ispuni balončićima potrebno je na balončiće položiti papir i lagano pritisnuti, zatim skinuti papir i ostaviti ga da se osuši. Na papiru ostaju tragovi kružića i raspršujuće boje od puknutih balončića (Slika 8). Osušeni papir može se ponovno obojiti balončićima u drugoj boji.

Slika 8. Slikanje balončićima od sapunice, izvor: <https://vrtic-kustosija.zagreb.hr/UserDocsImages/zabavno%20slikanje.pdf>

5.5. Slikanje puhanjem

Slikanje puhanjem vrlo je zanimljiva likovna igra u kojoj djeca rado sudjeluju. Slike dobivene puhanjem rade se vodenim bojama, a kao podloga se koristi bilo kakav deblji papir. Radovi koji se dobiju ovom aktivnošću su iznimno zanimljivi, osobito ako su se kombinirale kontrastne boje kao što su plava i zelena, crvena i narančasta ili crvena i ljubičasta (Watt, 2003).

Postupak izrade slike dobivene puhanjem je sljedeći: u dvije čašice boju pomiješati s vodom da bude što rjeđa. Nakon toga, izliti male količine obje boje na papir, jednu pokraj druge. Slamku staviti iznad sredine nanesenih boja i jako puhati. Dok djeca pušu boje se miješaju, a usto se i boja „tjera“ van odnosno širi se po papiru u obliku bodljikavih oblika. Što više djeca pušu to će oblici biti veći i bodljikaviji.

Slika 9. Slikanje puhanjem, izvor:

<https://www.cvrcakv.t.hr/ieNews/media/9384-DSC06700.JPG>

5.6. Slikanje kuglicama uz pomoć kutije

Jedna od vrlo zanimljivih metoda slikanja je slikanje kuglicama, špekulama, perlicama i sličnim okruglim objektima koji se nalaze u kutiji. Aktivnost je prvenstveno namijenjena jasličkoj skupini jer slike nastaju brzo i veselo. Poanta je u pomicanju kutije u kojoj se nalaze obojene kuglice. Na koji god način djeca pomicala kutiju, treskanjem, kružnim pokretima slike će biti originalne (<http://www.maligenijalci.com/slikanje-kuglicama-uz-pomoc-kutije/>).

Za izradu ovakvih originalnih radova potrebno je nekoliko kuglica (špekule, orasi, perlice, kuglice od plastelina), kartonska kutija od cipela, tempera i žlica. Na dno kutije stavi se bijeli papir, kuglice se umoče u boju i stave u kutiju, kutija se protrese, a kada dijete više ne želi sudjelovati u aktivnosti papir se izvadi iz kutije i stavi na sušenje. Primjer jednog takvog dječjeg rada prikazan je slikom 10.

Slika 10. Slikanje kuglicama uz pomoć kutije, izvor:

<http://www.maligenijalci.com/slikanje-kuglicama-uz-pomoc-kutije/>

5.7. Slikanje šarenim ledom

Idealna likovna aktivnost koja se može provesti ljeti jest slikanje šarenim ledom. Upravo zbog vrućina koje su ljeti prisutne, slikanje ledom je izvrstan način za rashladiti se i zabaviti. Izrada je vrlo jednostavna. U kalup za led sipa se voda koja je pomiješana s bojom npr. za kolače. Kada se voda u kalupu zaledi sve je spremno za likovnu aktivnost. Prilikom crtanja djeca mogu uočiti kako se led topi i ostavlja šarene tragove na bijelom papiru (Slika 11). Ova aktivnost idealna je i za starije vrtičke skupine, ali i školsku djecu, jer se može promatrati promjena agregatnog stanja vode.

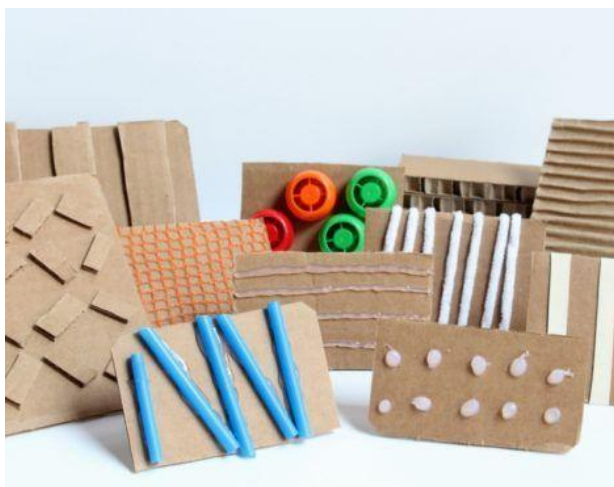

Slika 11. Slikanje obojenim kockicama leda, izvor:

<http://www.maligenijalci.com/slikanje-sarenim-ledom/>

5.8. Otiskivanje uzorka

Otiskivanje uzorka vrlo je zanimljiva likovna igra prilikom koje se djeca koriste raznim predmetima kao što su spužvice, nejestivi ostatci tvrdog voća ili povrća. Sve predmete moguće je izrezati na različite oblike, a djeca samostalno odlučuju na koji način će ih upotrebljavati u likovnoj aktivnosti. Prilikom otiskivanja uzorka djeca najčešće koriste tempere koje su razrijeđene s većom količinom vode.

Slika 12. Otiskivanje uzoraka, izvor:

<https://www.pinterest.com/vandogra/2018-heros/>

5.8.1. Otiskivanje pomoću kartona

Aktivnost otiskivanja uzorka može se provesti i korištenjem akrilnih boja. Osim akrilnih boja za ovu aktivnost potreban je:

- komad kartona na kojem će se nacrtati izrezati jednostavan oblika za otiskivanje,
- smjesa za pričvršćivanje postera kako bi se izradio držak za izrezani kartonski oblik,
- novine za istiskivanje boje i
- papir na kojem će djeca otiskivati (Watt, 2003.)

Djeci pripremimo različite uzorke, na način da na kartončiče zalijepimo tanki konop, gumice za slavine i slične predmete ili karton izrežemo u različite oblike i s gornje strane zalijepimo držak. Nakon toga se istisne akrilna boja na novinski papir, raširi se žlicom, a izrezani kartonski oblik se umoči u boju i otisne na papir. Ako želimo otisnuti novi oblik nužno je opet kartonski oblik umočiti u boju. Ako se prilikom aktivnosti žele izrađivati dvobojni otisci (Slika 11) tada je nužno po novinskom papiru istisnuti dvije akrilne boje jednu pokraj druge (Watt, 2003).

Slika 13. Dvobojno otiskivanje pomoću kartona, Watt, 2003.:18

U ovoj fazi uloga odgojitelja je ključna ako dijete ne može samostalno izrezati nacrtani oblik. Njegov zadatak je pomoći mu to ostvariti.

5.8.2. Otiskivanje povlačenjem kartona

Za aktivnost otiskivanja povlačenjem kartona potrebno je prije aktivnosti prirediti sljedeći materijal: običnu ili plakatnu temperu, komad debelog kartona, plitku posudu za boju i papir za otiskivanje. U plitku posudu, najbolje tanjurić, stavi se manja količina boje. Umočen rub komada kartona prislanja se na papir i povlači ravnomjerno u stranu. Ovisno o smjeru povlačenja mogu se dobiti različiti oblici.

5.8.3. Otiskivanje pomoću gumene trake

Osim novinskim papirom otisci se mogu dobiti i pomoću gumene trake korištenjem obične ili plakatne tempere. Kao prvi dio aktivnosti predškolci na debelom kartonu pomoću flomastera ili kemijske olovke nacrtaju jednostavan crtež. Nakon što su nacrtali crtež cijelog ga premažu debelim slojem PVA ljepila, a na glavne obrise crteža zalijepe se komadići šire gumene trake. Za detalje je potrebno izrezati djeliće uže gumene trake i nalijepiti ih na preostali dio crteža (Watt, 2003).

Nakon što se lijepilo osušilo model je spreman za otiskivanje. Na spužvastu krpicu potrebno je nanijeti običnu temperu, zatim uzeti model odnosno karton na kojem je crtež i umočiti u boju, sa slikom okrenutom prema dolje. Bitno je dobro pritisnuti poledinu kako bi se boja uhvatila, a zatim odignuti karton od spužvice te otisnuti na papir na kojem želimo provesti likovnu aktivnost. Prije otiskivanja originalnog primjera može se provesti nekoliko probnih kako bi dijete eksperimentiralo boje i uzorke papire odnosno idealnu kombinaciju boja. Ako se želi otisnuti višebojni primjerak tada je potrebno gumene trake obojati različitim bojama (Watt, 2003).

5.8.4. Otiskivanje pomoću spužvaste krpice

Izrada otiska spužvastom krpicom vrlo je zanimljiva aktivnost u kojoj djeca pomoću spužvice izrađuju otiske puževa. Prije započinjanja aktivnosti potrebno je pripremiti unaprijed potreban materijal. Potrebno je odrezati dva komada 17x4 centimetra i jedan komad od 15x3 centimetra spužve, položiti ih jednu na drugu tako da se gornji rubovi podudaraju. Nakon toga duža spužva se presavije preko kraćih komada spužve i smota u smotuljak koji se učvrsti ljepljivom trakom. Nadalje, na tanjurić se izlije akrilna boja, te se kraj spužve umoči u boju u na bilo kakvom papiru otiskuje se puževa kućica. Svaki put prije nego se otisne nova kućica potrebno je spužvastu krpicu umočiti u boju. Kad se kućice koje su otisnute osuše potrebno je nacrtati i tijelo i ticala puža. To se može učiniti tankim kistom (Watt, 2003.a).

Slika 14. Otiskivanje puževa spužvastom krpicom, Watt, 2003.a:24

Osim otiskivanja uzorka djeca u likovnim igrama mogu izrađivati i pretiske. U ovoj aktivnosti djeca nisu sigurna kako će u konačnici izgledati njihov rad. U ovoj aktivnosti dijete nanosi boju na jednu stranicu papira, a kada završi s nanošenjem boje preklopi papir na pola i lagano dlanom pritiska papir. Kada se papir razdvoji na dobije se pretisak boje koja je prethodno nanesena na papir.

6. Zaključak

Kreativnost i istraživačka aktivnost djece može se potaknuti već od najranije dobi likovnim odgojem odnosno likovnim aktivnostima koje se mogu uvrstiti u plan i program predviđen za jasličku dob djeteta. Likovnim aktivnostima djeca izražavaju svoje emocije, ali i socijalno razvijaju. Ovisno o dobi djeteta, djeca se zadržavaju u određenim fazama, a ponekad razdoblje jedne faze npr. šaranja se može produljiti zbog emocionalne (ne)spremnosti djeteta da prijeđe u drugu. S obzirom na to da se djeca fizički, mentalno i kreativno različito razvijaju može se reći da djeca od najranije dobi paralelno odrastaju i likovno sazrijevaju prolazeći kroz razvojne faze crtanja i stvaranja likovnih djela. Od prvog uzimanja olovke u ruke, povlačenja crte do prepoznatljivih oblika proći će dulje vremensko razdoblje, a u dobi oko treće godine dijete će u svojim crtežima formirati kontroliranu upotrebu linija.

S obzirom na to da su likovne aktivnosti vrlo složene najbolje ih je provoditi kroz igru budući da su djeca tada najopuštenija i otvorena za istraživanja. Kada se djeca nalaze u opuštenom i kreativnom okruženju sposobna su dolaziti do novih ideja i spoznaja, samostalno istraživati i stvarati te se i likovno izraziti.

Također je bitno napomenuti da likovni izričaj djeteta uvelike ovisi o tehnici i materijalima s kojima se dijete likovno izražava stoga je vrlo bitno omogućiti djetetu razne materijale kako bi dijete samo odabralo na koji način se želi likovno izraziti. Svako dijete rado sudjeluje u likovnoj igri, svako dijete se može i želi likovno izraziti, a zadatak odgojitelja je prepoznati tu želju i dati mu priliku. Jednom kada je dijete dobije, rezultati truda i rada bit će vidljivi.

7. Literatura

1. BALIĆŠIMRAK, A. (2010.). Predškolsko dijete i likovna umjetnost. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 16-17(62-63), str. 2-8.
2. BELAMARIĆ, D. (1987.) *Dijete i oblik – likovni jezik predškolske djece*. Zagreb: Školska knjiga
3. DJEČJI VRTIĆ CVRČAK VIROVITICA (21.05.2015.). Slikanje pastom za brijanje. Dostupno na: <https://www.cvrcakvt.hr/slikanje-pastom-za-brijanje/708/>. Pristupljeno: 05. srpnja 2022.
4. DJEČJI VRTIĆ KAPLJICA (bez dat.) Aktivnosti za djecu od 1. do 3. godine za razdoblje od 4. do 8. svibnja 2020. Dostupno na: <https://vrtic-kapljica.hr/aktivnosti-za-djecu-od-1-do-3-godine-za-razdoblje-od-4-do-8-svibnja-2020/>. Pristupljeno: 05. srpnja 2022.
5. DJEČJI VRTIĆ SVETE MALE TEREZIJE (bez dat.) Punat: vrlo gladna gusjenica. Dostupno na: <http://vrtici.karmelbsi.hr/blog/2017/05/02/punat-vrlo-gladna-gusjenica/>. Pristupljeno: 04. srpnja 2022.
6. DOŠEN DOBUD, A. (2016.) *Dijete – istraživač i stvaralac*. Zagreb: Alinea
7. HERCEG, L., RONČEVIĆ, A., KARLAVARIS, B. (2010.). *Metodika likovne kulture djece rane i predškolske dobi*. Zagreb: ALFA d.d.
8. Hrvatska enciklopedija (2022). Igra. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=26978>. Pristupljeno: 05. srpnja 2022.
9. JAKUBIN, M., GRGURIĆ, N. (1996.) *Vizualno – likovni odgoj i obrazovanje*. Zagreb: Educa
10. KRSMANOVIĆ, M. (1990). *Igre i aktivnosti dece*. Beograd: Nova prosveta.
11. PETEH, MIRA. (2018.) *Radost igre i stvaranja*. Zagreb: Alineja.
12. SMILJIĆ, S. (2016.) *Poticanje zdravog psihofizičkog razvoja djece kroz igru*. Dostupno na: <http://www.cuvarkuca.hr/preporuka/poticanje-zdravog-psihofizickog-razvoja-djece-kroz-igru/>. Pristupljeno: 02. srpnja 2022.
13. STARC, B., ČUDINA OBRADOVIĆ, M., PLEŠA, A., PROFACA, B. I LETICA, M. (2004.) *Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga

14. WATT, F. (2003.) ART abeceda likovnosti : više od 200 ideja za sve što možete raditi s akrilnim bojama, kredama, tintama, plakatnim temperama, svilenim papirom, uljenim pastelama, voštanim pastelama, vodenim bojama. Zagreb: Neretva d.o.o., knjiga 1.
15. WATT, F. (2003.a) ART abeceda likovnosti : više od 200 ideja za sve što možete raditi s akrilnim bojama, kredama, tintama, plakatnim temperama, svilenim papirom, uljenim pastelama, voštanim pastelama, vodenim bojama. Zagreb: Neretva d.o.o., knjiga 2.
16. Dostupno na: <https://vrtic-kustosija.zagreb.hr/UserDocsImages/zabavno%20slikanje.pdf>. Pristupljeno: 02. srpnja 2022.
17. Dostupno na: <https://www.vrtic-viskovo.hr/content/2797/igre-temperom-i-vodenim-bojama>. Pristupljeno 03. srpnja 2022.
18. Dostupno na: <https://vrtic-savica.zagreb.hr/default.aspx?id=226>. Pristupljeno: 02. srpnja 2022.
19. Dostupno na: <http://www.maligenijalci.com/slikanje-kuglicama-uz-pomoc-kutije/>. Pristupljeno: 02. srpnja 2022.
20. Dostupno na: <http://www.maligenijalci.com/slikanje-sarenim-ledom/>. Pristupljeno: 02. srpnja 2022.
21. Dostupno na: <https://vrtic-grigoraviteza.zagreb.hr/default.aspx?id=105>. Pristupljeno: 24. rujna 2022.
22. Dostupno na: <https://activebabiesmartkids.com.au/articles/finger-painting-brilliant-activity-babies-toddlers/?v=322b26af01d5>. Pristupljeno: 24. rujna 2022.
23. Dostupno na: <https://artfulparent.com/the-best-fingerpaint-for-babies/>. Pristupljeno: 24. rujna 2022.

8. Popis slika

Slika 1 Igra u jasličkoj dobi, izvor: Smiljić, 2016.....	8
Slika 2 Slikanje prstima, izvor: https://vrtic-grigoraviteza.zagreb.hr/default.aspx?id=105	20
Slika 3 Slobodno slikanje prstima, izvor: https://activebabiesmartkids.com.au/articles/finger-painting-brilliant-activity-babies-toddlers/?v=322b26af01d5	20
Slika 4 Proizvoljno izražavanje djeteta žutom i plavom bojom, izvor: https://artfulparent.com/the-best-fingerpaint-for-babies/	21
Slika 5 Slikanje 2,5 godišnjeg djeteta prstima na zidu, izvor: osobna fotografija autora.....	22
Slika 6 Slikanje prskanjem boje, izvor: Watt, 2003.:86 Error! Bookmark not defined.	
Slika 7 Crtanje suhim grančicama, izvor: Watt, 2003.:86 Error! Bookmark not defined.	
Slika 8 Slikanje balončićima od sapunice, izvor: https://vrtic-kustosija.zagreb.hr/UserDocsImages/zabavno%20slikanje.pdf	25
Slika 9 Slikanje kuglicama uz pomoć kutije, izvor: http://www.maligenijalci.com/slikanje-kuglicama-uz-pomoc-kutije/	23
Slika 10. Slikanje puhanjem, izvor: https://www.cvrcakv.t.hr/ieNews/media/9384/DSC06700.JPG	25
Slika 11. Slikanje obojenim kockicama leda, izvor: http://www.maligenijalci.com/slikanje-sarenim-ledom/	26
Slika 12. Otiskivanje uzoraka, izvor: https://www.pinterest.com/vandogra/2018-heros/	27
Slika 13 Dvobojno otiskivanje pomoću kartona, Watt, 2003.:18.....	29
Slika 14 Otiskivanje puževa spužvastom krpicom, Watt, 2003.a:24 Error! Bookmark not defined.	9

9. Popis tablica

Tablica 1 Tijek razvoja likovnih sposobnosti	16
--	----

Sažetak

Igra je aktivnost u kojoj se dijete učidruštvenim pravilima i pravilima ponašanja, kako se odnositi prema drugoj djeci, o odgojiteljima i ljudima iz svoje okoline. Osim što igrom dijete stječe različita znanja ono također i istražuje okolinu. Većinu vremena, osobito u predškolskoj dobi, djeca provode u igri. Igrom se razvija njihovo samopouzdanje, ali i samostalnost prilikom aktivnosti. Likovno izražavanje je vrlo važna komponenta u dječjem razvoju, a idealno ju je ukomponirati u dječju igru. Djeca su „umjetnici“ koji vrlo brzo svladaju likovni govor i s radošću ulaze u likovni svijet te se kroz igru likovno izražavaju. S obzirom na prethodno navedeno, tema ovog završnog rada bila je istražiti likovne igre u jasličkoj skupini. Cilj rada bio je prikazati na koje sve načine odnosno likovne aktivnosti odgojitelj može poticati razvoj likovnosti u jasličkoj dobi.

Ključne riječi: igra, jaslička dob, likovno izražavanje, likovna igra

Summary

Play is an activity in which a child learns social rules and rules of behavior, how to relate to other children, educators and people from their environment. In addition to the fact that the child acquires different knowledge through play, he also explores the environment. Children spend most of their time, especially in pre-school age, playing. The game develops their self-confidence, but also their independence during activities. Artistic expression is a very important component in children's development, and it is ideal to incorporate it into children's play. Children are artists who very quickly master artistic language and joyfully enter the world of art and express themselves artistically. With regard to the above, the topic of this final paper was to investigate art games in the nursery group. The aim of the work was to show in which ways, that is, art activities, the educator can encourage the development of art in the nursery age.

Key words: play, nursery age, art expression, art play